

## Predicting Aggression in Children with Oppositional Defiant Disorder Based on Parenting Styles and Mothers' Patience

Masoumeh Golshani Jorshari<sup>1</sup>

Received: 12. 6 .2021

Revised: 06.12.2022

Accepted: 01. 9.2023

### Abstract

**Objective:** The aim of this study was to predict aggression in children with Oppositional Defiant Disorder (ODD) based on parenting styles and mothers' patience. **Method:** This descriptive and correlational research was done all mothers with children with ODD studying in the primary schools of Tehran City in 2020-2021; from which, 108 people were selected by convenience sampling. The research instruments included the Patience Scale by Khormaei et al. (2014), Child Adaptive Behavior Inventory by Cowan et al. (1995), Parenting Styles Questionnaire by Baumrind (1991), and Child Behavior Checklist-Parents' Report Form by Achenback & Rescorla (2001). Stepwise regression was used to analyze the collected data. **Results:** The findings showed that authoritative parenting style and mothers' patience had a significant negative relationship with children's aggression and authoritarian, and permissive parenting styles had a significant positive relationship with children's aggression ( $P < 0.01$ ). Also, based on the results of stepwise regression analysis of authoritative parenting style, mothers' patience and authoritarian parenting style explained a total of 48% of the variance of aggression in children with ODD. **Conclusion:** Given the role of parenting styles and mothers' patience in predicting the aggression of children, it seems necessary to conduct workshops based on parenting styles and mothers' patience.

**Keywords:** Aggression of children, Parenting styles, Mothers' patience, Oppositional defiant disorder.

1. **Corresponding Autor:** PhD student in Psychology and Exceptional Children, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. Email: [m.golshani.1362@gmail.com](mailto:m.golshani.1362@gmail.com)

## پیش‌بینی پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای براساس سبک‌های والدگری و صبر مادران

معصومه گلشنی جورشری<sup>۱</sup>

تجدیدنظر: ۱۴۰۱/۳/۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۹/۱۵

پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۱۱/۱

### چکیده

**هدف:** هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای براساس سبک‌های والدگری و صبر مادران بود. **روش:** این پژوهش به لحاظ روش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش تمام مادران دارای کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای بود که در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در مدارس ابتدایی شهر تهران مشغول به تحصیل بود که از بین آنها تعداد ۱۰۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس صبر (خرمایی و همکاران، ۱۳۹۳)، سیاهه رفتار سازگار کودک (کوان و همکاران، ۱۹۹۵)، پرسشنامه سبک‌های والدگری (بامریند، ۱۹۹۱) و پرسشنامه رفتاری کودکان فرم والدین (اخنباخ و رسکورلا، ۲۰۰۱) بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از رگرسیون گام به گام استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد سبک والدگری مقتدر و صبر مادران با پرخاشگری کودکان رابطه منفی معنادار و سبک‌های والدگری مستبد و سهل‌گیر با پرخاشگری کودکان رابطه مثبت معنادار داشتند ( $P < 0.01$ ). همچنین براساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام سبک والدگری مقتدر، شکیبایی مادران و سبک والدگری مستبد در کل ۴۸ درصد از واریانس پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای را تبیین کردند. **نتیجه‌گیری:** با توجه به نقش سبک‌های والدگری و صبر مادران در پیش‌بینی پرخاشگری کودکان، اجرای کارگاه‌های آموزشی بر مبنای سبک‌های والدگری و صبر مادران ضروری به نظر می‌رسد.

**واژه‌های کلیدی:** پرخاشگری کودکان، سبک‌های والدگری، صبر مادران، اختلال نافرمانی مقابله‌ای.

۱. **نویسنده مسئول:** دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

## مقدمه

کودکان به دلیل اینکه از گروه‌های سنی آسیب‌پذیر هستند، در معرض انواع مشکلات روان‌شناختی قرار دارند و تقریباً ۳۰ درصد کودکان و نوجوانان در طول زندگی خود، یک اختلال روان‌پزشکی قابل تشخیص را تجربه خواهند کرد (محرم‌زاده سوری، طاهر، آقایی و حسن‌خانزاده، ۱۴۰۱). یکی از اختلالاتی که تأثیر منفی روی سلامت روان کودکان می‌گذارد، اختلال نافرمانی مقابله‌ای<sup>۱</sup> است (لیو، چانگ و لی، ۲۰۲۱). اختلال نافرمانی مقابله‌ای یکی از شایع‌ترین اختلالات روان‌شناختی در بین کودکان و نوجوانان در دوره پیش‌دبستانی، ابتدایی و نوجوانی است که تأثیرات منفی گسترده‌ای بر فرایندهای شناختی، فراشناختی، عاطفی و ارتباطی دانش‌آموزان دارد (فرازمند و آقاپور، ۲۰۲۰). این اختلال با الگویی از خشم/تحریک‌پذیری، رفتار لجبازی/نافرمانی یا رفتار انتقام‌جویانه مشخص می‌شود که در طول تعامل با حداقل یک فرد به غیر از خواهر و برادر نشان داده می‌شود (آریاس، آگویو و ناواس، ۲۰۲۱). شیوع این اختلال در طول زندگی ۱۰/۲ درصد گزارش شده است (هالدورسدوتیر، فرایر، درابیک و اولندیک، ۲۰۲۳). اختلال نافرمانی مقابله‌ای در مردان شایع‌تر از زنان است (اسکندر، ۲۰۲۰)، اما شیوع این اختلال در اواخر دوران کودکی و نوجوانی در هر دو جنس کاهش پیدا می‌کند (محمدی، سلمانیان، هوشیاری، شکیب، علوی، احمدی و همکاران، ۲۰۲۰). اعتقاد بر این است که اختلال نافرمانی مقابله‌ای یک عامل خطر برای اختلال سلوک است (گوش، رای و باسو، ۲۰۱۷). علاوه بر این بیشتر از ۱۴ درصد از کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای اضطراب و بیشتر از ۹ درصد از آنها افسردگی دارند (جونز، ۲۰۱۸)، همچنین حدود ۵۰ درصد از بیماران مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای از همبودی با اختلال نقص توجه و بیش‌فعالی رنج می‌برند (وتتر، بک‌هاوسن، بوسی،

روسنر و اسمولکا، ۲۰۲۰).

از آنجا که این کودکان بسیار عصبی، سرکش و کینه‌توز هستند، تمایل کمتری به مشارکت و همکاری با دیگران دارند (هی، مزا، دینگ، هینشاو، ژو، اکرم و همکاران، ۲۰۲۳)، در انجام کارهای خود کوتاهی می‌کنند و همچنین در انجام فعالیت‌های خواسته‌شده و نظم در امور زندگی روزمره با مشکل مواجه می‌شوند، باعث می‌شود که این افراد رفتارهای برون‌ریزی‌شده همچون پرخاشگری را از خود نشان دهند (خانی و حقایق، ۱۳۹۷). پرخاشگری<sup>۲</sup> به یک واکنش دفاعی اشاره دارد که به‌وسیله خشم و ناامیدی هدایت می‌شود و به‌عنوان واکنشی به تحریک واقعی یا درک شده رخ می‌دهد (اوسا، پینلو، ناوارو، تریپات، دومنک و ازپلتا، ۲۰۱۸). کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای، آغازگر رفتار پرخاشگرانه هستند و واکنش آنها نسبت به دیگران خشونت‌آمیز است (یوسفی شهیر، آزموده، واحدی، لیوارجانی، ۱۳۹۹). در اختلال نافرمانی مقابله‌ای رفتارهای تضادورزانه، از کوره دررفتن، زودرنجی، رعایت‌نکردن دستورها، مقررات و رفتارهای قانون‌شکنانه در مقایسه با کودکان همسن بسیار بیشتر است، اما الگوهای رفتاری پرخاشگرانه شدید و نقض جدی قوانین و مقررات اجتماعی دیده نمی‌شود (لین، لی، چی، وانگ، هس، دو و همکاران، ۲۰۱۶). تعاملات خانوادگی ضعیف شامل فرزندپروری بی‌ثبات و مبتنی بر تنبیه، نگرش والد طردکننده یا سرد، قوانین انضباطی سخت و ناپایدار، نظارت یا کنترل ناکافی والدین و وجودنداشتن ارتباط مثبت به عنوان عوامل خطر بروز پرخاشگری کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای در نظر گرفته شده‌اند (فکور، صاحب‌دل و ابراهیم‌پور، ۱۴۰۱). همچنین عوامل خطر روانی برای رفتارهای پرخاشگرانه در افراد شامل رفتارهای آزاردهنده دوران کودکی مانند آزار جسمی و سوء استفاده جنسی، سهل‌انگاری، سوء استفاده عاطفی و

آموزش بیش از حد سختگیرانه و تنبیه‌محور است (فولادوند، نادى، عابدی و سجادیان، ۲۰۲۱).

علاوه بر این وقوع و تداوم نشانه‌های اختلال نافرمانی مقابله‌ای از عوامل رشدی و محیطی، به‌خصوص سبک‌های والدگری تأثیر می‌پذیرد (کروز-آلانیز، بونیلو-مارتین و جان-بالابریگا، ۲۰۱۸). سبک‌های والدگری به روش‌های والدین برای هدایت و آموزش فرزندان در دایره تعاملات خانوادگی اشاره دارد (آلویا و وارن، ۲۰۱۹). بامریند (۱۹۹۱) به نقل از لئو، لیو و ژانگ، (۲۰۱۹) سه الگو از سبک‌های والدگری را ارائه کرده است که وی این الگوها را مقتدرانه<sup>۳</sup>، مستبدانه<sup>۴</sup> و سهل‌گیرانه<sup>۵</sup> نامید. سبک والدگری مقتدرانه به‌صورت نمایش‌دهنده خصایص زیر توصیف شده است: کنترل، مطالبه‌گری، گرمی، عقلانیت و پذیرابودن (لائو و پاور، ۲۰۱۹). این سبک والدگری تأثیر مثبتی بر رشد اجتماعی کودکان دارد (رن، چپاه، سانگ و لیو، ۲۰۱۹). سبک مستبدانه با قوانین سختگیرانه، نظارت دقیق و توجه کمتر به روان‌شناسی کودکان همراه است (واراش، اویون، داهری، ساتارتو، ناشوری و مورگانا، ۲۰۲۱). پژوهش‌های انجام‌شده به‌وسیله چن، لو، ران، چی، فنگ، چن و همکاران (۲۰۲۲) نشان داد که این سبک والدگری بر قلدری کودکان تأثیر دارد. همچنین سبک والدگری مستبدانه می‌تواند کودکان را دچار اضطراب کند (مونوز، برازا، کارراس، برازا، آوزومندی، پاسکوال - ساگاستیزابل و همکاران، ۲۰۱۷). سبک والدگری سهل‌گیرانه نیز والدینی را توصیف می‌کند که تمایل دارند به کودکان اجازه دهند هر کاری را که دوست دارند با کنترل کمتر انجام دهند (بارتون و هیرش، ۲۰۱۶). این والدین باعث می‌شوند تأخیر در گفتار در کودکان ایجاد شود، این امر ممکن است به دلیل مشغله والدین، فقدان تحریک، تعامل و محیط بسیار مثبت باشد (حسنا، و سوگیتو، ۲۰۲۰). نتایج مطالعه کوکوتویچ، پسوند و کربیش (۲۰۲۲) نشان

دادند که سبک والدگری سهل‌گیرانه با سوء مصرف مواد در نوجوانان همراه است. یافته‌های محمد، راتی، بارویی و ایسلام (۲۰۲۱) نیز نشان داد که از بین سبک‌های والدگری، سبک مستبدانه بیشترین ارتباط را با رفتار پرخاشگرانه نوجوانان داشت. در همین راستا نتایج رضایی، دهقانی و حیدری (۱۳۹۹) نشان داد که سبک فرزندپروری مقتدر بروز کمتر پرخاشگری واکنشی را در پسران پیش‌بینی می‌کند.

از سوی، یکی از متغیرهایی که به نظر می‌رسد در بروز رفتارهای پرخاشگرانه کودکان نقش داشته باشد، صبر است (صادق زاده، شاملی و خرمایی، ۱۳۹۸). صبر تمایلی در فرد است که موجب آرامش وی در مواجهه با ناکامی‌ها، تلخی‌ها و رنج‌ها می‌شود (اشنیتکر، رو، فوستر، آبمتی، کرنیر، فن اوین ویتولیت و همکاران، ۲۰۱۹). در تعریفی دیگر صبر فضیلتی اخلاقی است و به استقامت، شکیبایی، خوشتن‌داری، رضایت و متعالی‌شدن فرد در موقعیت‌هایی اشاره دارد که برای او دشوار و ناخوشایند است (خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳). درواقع صبر، فرایند فعالانه‌ای است که موجب می‌شود فرد در مواجهه با موقعیت‌های دشوار و گاه غیرقابل تغییر ناله و شکایت نکرده و بردباری ورزد، همچنین در انجام امور و فعالیت‌ها پایداری و ثبات داشته و در مقابل خواسته‌ها و امیال درونی خوشتن‌داری کند و سختی‌ها و ناملایمات را وسیله‌ای برای رسیدن به تعالی قرار دهد (آقایوسفی، ترخان، فرمانی، ۱۳۹۶). از آنجا که مادر یکی از ارکان مهم زندگی است، می‌تواند نقش مهمی در کاهش یا افزایش تحمل افراد خانواده در برابر رفتارهای مشکل-آفرین داشته باشد. اگر مادران بتوانند ویژگی صبر را در خود بپروراند و در زندگی خود به کار ببرند، فرزندان آنان نیز با الگو قراردادن مادرانشان همین مسیر را ادامه می‌دهند و این ویژگی نسل به نسل انتقال پیدا خواهد کرد (سرتیپی، سهرابی و پسندیده، ۱۳۹۵). در همین راستا نتایج صادق‌زاده، شاملی و

خرمایی (۱۳۹۸) نشان داد که صبر مادر رابطه منفی معناداری با پرخاشگری کودک پیش‌دستانی دارد. در پژوهشی دیگر گیاتری، دیکسیت و ورما (۲۰۲۲) نشان دادند بین مؤلفه‌های صبر و پرخاشگری رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد و افزایش صبر با کاهش سطوح پرخاشگری همراه است.

با توجه به نتایج پژوهش‌هایی که بیان شد، می‌توان چنین گفت که سبک‌های والدگری و صبر مادران از جمله عوامل مؤثر در بروز علایم اصلی اختلال نافرمانی مقابله‌ای همچون رفتار پرخاشگرانه در این افراد است. همچنین با توجه به اینکه پیش‌آگهی اختلال نافرمانی مقابله‌ای بسیار نامطلوب بوده و این کودکان در سال‌های آینده در خطر رشد مشکلات بعدی از جمله شکست تحصیلی و ناسازگاری هیجانی هستند (بیرامی و حسن‌زاده، ۱۳۹۶)، هر گونه مطالعه درخصوص سبب‌شناسی این اختلال می‌تواند در پیشگیری از آن و درنهایت حل پاره‌ای از مشکلات روان‌شناختی افراد دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای کمک کند. بنابراین پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای براساس سبک‌های والدگری و صبر مادران انجام گرفت.

## روش

روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر تمام مادران دارای کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای بود که در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در مدارس ابتدایی شهر تهران مشغول به تحصیل بودند که از بین آنها به دلیل شیوع ویروس کرونا تعداد ۱۰۸ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. به این ترتیب که با مراجعه به مدارس، کودکانی که پیش‌تر به وسیله مشاوران آموزش و پرورش تشخیص اختلال نافرمانی مقابله‌ای دریافت کرده بودند، انتخاب و برای تشخیص دقیق‌تر، خرده‌مقیاس اختلال نافرمانی مقابله‌ای پرسشنامه

آخنباخ، به وسیله والدین تکمیل شد. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بودند از عدم ابتلا به اختلالات روان‌پریشی، سن ۲۰ تا ۴۰ سال و علاقه و رضایت برای شرکت در پژوهش. ملاک خروج از پژوهش نیز تمایل‌نداشتن به ادامه همکاری در روند پژوهش بود. ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل مقیاس صبر بزرگسالان، سیاهه رفتار سازگار کودک، پرسشنامه سبک والدگری و پرسشنامه اختلالات عاطفی-رفتاری فرم والد بود. برای مشخص‌شدن حجم نمونه از فرمول تعیین حجم نمونه در رگرسیون استفاده شد  $M(N > 50 + 8M)$ . معادل تعداد متغیر پیش‌بین است (تاباچنیک و فیدل، ۲۰۰۷). در این پژوهش چهار متغیر پیش‌بین (سبک مقتدرانه، سبک مستبدانه، سبک سهل‌گیر و صبر) وجود داشت. بنابراین به حداقل ۸۲ شرکت‌کننده نیاز است.

پرسشنامه رفتاری کودکان فرم والد؛ این ابزار توسط آخنباخ و رسکورا (۲۰۰۱) برای سنین ۶ تا ۱۸ سال تهیه شده است. این مقیاس، ۸ مشکل یا سندرم عاطفی-رفتاری شامل اضطراب/افسردگی، گوشه‌گیری/افسردگی، شکایات جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه (مربوط به اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی)، رفتار قانون‌شکنی و رفتار پرخاشگری را اندازه می‌گیرد. گویه‌های این مقیاس به صورت سه گزینه کاملاً، معمولاً و اصلاً درجه‌بندی شده است که به ترتیب نمرات دو، یک و صفر را دریافت می‌کنند. همسانی درونی این ابزار از راه ضریب آلفا محاسبه شده است که برای خرده‌مقیاس‌ها در دامنه ۰/۵۹ تا ۰/۸۶ به دست آمده است (دنگ و ما، ۲۰۱۵). در ایران نیز این پرسشنامه توسط مینایی (۱۳۸۵) هنجاریابی شده است که نتایج نشان‌دهنده ضریب همسانی درونی بین ۰/۶۳ تا ۰/۹۵ و ضریب همبستگی مناسب با پرسشنامه شخصیتی نوجوانان آیزنگ است. لازم به ذکر است که در پژوهش حاضر فقط از خرده‌مقیاس نافرمانی مقابله‌ای

پرسشنامه برای تشخیص دقیق اختلال نافرمانی مقابله‌ای استفاده شد که میزان آلفای کرونباخ آن ۰/۸۷ به دست آمد.

سیاهه رفتار سازگار کودک<sup>۷</sup>: این ابزار توسط کوان، کوان و همین (۱۹۹۵) تهیه شد و ۵۴ گویه دارد که همگی آنها بر طیف لیکرتی از ۱ (معادل اصلاً در مورد کودک من صحیح نیست) تا ۴ (کاملاً در مورد کودک من صحیح است) نمره‌گذاری می‌شود. در پژوهش حاضر برای سنجش میزان پرخاشگری کودک، از خرده‌مقیاس برون‌ریزی- پرخاشگری پرسشنامه استفاده شد. نسخه فارسی این ابزار توسط صادق‌زاده (۱۳۹۱) آماده‌سازی و هنجاریابی شد و برای بررسی روایی و پایایی آن از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس، محاسبه آلفای کرونباخ و بازآزمایی با فاصله زمانی دو هفته استفاده شد. نتیجه تحلیل عاملی نیز وجود چهار خرده‌مقیاس را تأیید کرد که براساس با نسخه اصلی آزمون، برون‌ریزی (پرخاشگری و بیقراری)، درون‌ریزی (اضطراب و افسردگی و انزوای اجتماعی) نامگذاری شد. در پژوهش مذکور ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۵ و برای خرده‌مقیاس برون‌ریزی- پرخاشگری معادل ۰/۹۳ محاسبه شده است (صادق‌زاده، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر نیز میزان آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس برون‌ریزی پرخاشگری ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامه سبک‌های والدگری بامریند<sup>۸</sup>: این پرسشنامه که توسط دیانا بامریند (۱۹۹۱)، طراحی شد، شامل ۳۰ ماده است که ۱۰ ماده به شیوه سه‌گزینه، ۱۰ ماده به شیوه مستبدانه و ۱۰ جمله دیگر اقتدار منطقی در امر پرورش فرزند مربوط می‌شود که براساس لیکرت ۵ درجه‌ای از صفر تا ۴ (کاملاً مخالفم=۰ تا کاملاً موافقم=۴)، نمره‌گذاری می‌شود. بوری (۱۹۹۱) پایایی پرسشنامه را با استفاده از روش بازآزمایی در بین گروه مادران برای سبک‌های

سهل‌گیر، استبداری و قاطع به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۶ و ۰/۷۸ و در بین پدران برای سبک‌های سهل‌گیر، استبداری و قاطع به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۵ و ۰/۸۸ گزارش کرد. در نمونه ایرانی مینایی و نیک‌زاد (۱۳۹۶) روایی پرسشنامه را به نسبت مطلوب و اعتبار آن را از راه محاسبه ضریب گاتمن برای سبک‌های سهل‌گیر، استبداری و قاطع به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۷۴ و ۰/۷۵ گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر نیز میزان آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۷۳ به دست آمد.

مقیاس صبر<sup>۹</sup>: این مقیاس توسط خرمائی، فرمانی و سلطانی (۱۳۹۳) تهیه شد و ۲۵ گویه دارد که بر یک لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (معادل ۱) تا کاملاً موافقم (معادل ۵) نمره‌گذاری می‌شود. طراحان این مقیاس برای بررسی روایی آن از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی توأم با چرخش واریماکس استفاده کردند که بر وجود ۵ مؤلفه، یعنی متعالی‌شدن، شکیبایی، رضایت، استقامت و درنگ دلالت داشته است. خرمائی و همکاران (۱۳۹۳) پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۶ و برای خرده‌مقیاس‌ها در دامنه ۰/۶۱ تا ۰/۸۴ گزارش کردند. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام انجام شد. سطح معناداری برای تحلیل داده‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

### یافته‌ها

میانگین سنی مادران ۳۲/۷۱ با انحراف معیار ۳/۰۷ بود که ۳۷ نفر (۳۴ درصد) دارای مدرک دیپلم و ۶۳ نفر (۶۶ درصد) دارای مدرک لیسانس و بیشتر بودند. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

| متغیر           | کمینه | بیشینه | میانگین | انحراف معیار |
|-----------------|-------|--------|---------|--------------|
| والدگری مقتدر   | ۱۵    | ۵۰     | ۳۸/۷۲   | ۳/۸۲         |
| والدگری مستبد   | ۱۲    | ۴۵     | ۲۶/۳۲   | ۳/۴۵         |
| والدگری سهل‌گیر | ۱۳    | ۴۸     | ۳۲/۷۸   | ۴/۰۶         |
| متعالی‌شدن      | ۶     | ۱۸     | ۱۵/۵۰   | ۳/۴۲         |
| رضایت           | ۷     | ۲۰     | ۱۵/۳۹   | ۲/۲۶         |
| استقامت         | ۵     | ۱۹     | ۱۶/۵۸   | ۲/۲۳         |
| شکیبایی         | ۸     | ۲۱     | ۱۸/۲۱   | ۲/۱۹         |
| درنگ            | ۶     | ۱۶     | ۱۴/۴۸   | ۱/۹۸         |
| صبر             | ۳۲    | ۹۴     | ۸۰/۱۶   | ۱۷/۲۹        |
| پرخاشگری        | ۱۶    | ۶۲     | ۴۱/۵۴   | ۷/۲۹         |

در جدول ۲، الگوی روابط متغیرها با ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه بین سبک‌های والدگری و صبر مادران ارائه شده است.

جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

| متغیر           | ۱       | ۲       | ۳       | ۴       | ۵       | ۶       | ۷       | ۸       | ۹ |
|-----------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---|
| والدگری مقتدر   | ۱       |         |         |         |         |         |         |         |   |
| والدگری مستبد   | ۰/۳۵**  | ۱       |         |         |         |         |         |         |   |
| والدگری سهل‌گیر | -۰/۲۶** | ۰/۲۰**  | ۱       |         |         |         |         |         |   |
| متعالی‌شدن      | ۰/۲۳**  | -۰/۲۱** | -۰/۱۹** | ۱       |         |         |         |         |   |
| استقامت         | ۰/۳۱**  | -۰/۲۳** | -۰/۲۲** | ۰/۱۹**  | ۱       |         |         |         |   |
| رضایت           | ۰/۱۹**  | -۰/۲۶** | -۰/۲۲** | ۰/۲۴**  | ۰/۲۳**  | ۱       |         |         |   |
| شکیبایی         | ۰/۲۷**  | -۰/۲۱** | -۰/۲۷** | ۰/۲۷**  | ۰/۲۰**  | ۰/۲۶**  | ۱       |         |   |
| درنگ            | ۰/۳۲**  | -۰/۲۶** | -۰/۱۸** | ۰/۲۵**  | ۰/۱۹**  | ۰/۳۱**  | ۰/۲۸**  | ۱       |   |
| پرخاشگری        | -۰/۳۹** | ۰/۲۹**  | ۰/۲۳**  | -۰/۱۹** | -۰/۱۸** | -۰/۲۵** | -۰/۳۰** | -۰/۲۲** | ۱ |

پیش‌فرض‌های این آزمون بررسی شدند. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی توزیع نرمال داده‌ها برای تمامی متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود، بنابراین توزیع داده‌های مربوط به این متغیرها نرمال است؛ همچنین نتایج آزمون دوربین واتسون<sup>۱۰</sup> (۲/۰۹) برای بررسی استقلال خطاها و آزمون شاخص تحمل<sup>۱۱</sup> در دامنه ۰/۴۵ تا ۰/۸۱ و عامل تورم واریانس<sup>۱۲</sup> در دامنه ۱/۴۶ تا ۲/۲۰ برای بررسی هم‌خطی بیانگر رعایت این مفروضه‌ها است. بنابراین استفاده از آزمون رگرسیون گام‌به‌گام مانعی ندارد. نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام در جدول ۳ ارائه شده است.

براساس نتایج به‌دست‌آمده جدول ۲ بین پرخاشگری با والدگری مقتدر (۰/۳۹) و مؤلفه‌های متعالی‌شدن (۰/۱۹\*\*)، استقامت (۰/۱۸\*\*)، رضایت (۰/۲۵\*\*)، شکیبایی (۰/۳۰\*\*) و درنگ (۰/۲۲\*\*) رابطه منفی معنادار وجود دارد ( $P < 0/01$ ) و بین پرخاشگری با والدگری مستبد (۰/۲۹) و والدگری سهل‌گیر (۰/۲۳) رابطه مثبت معنادار وجود دارد ( $P < 0/01$ ).

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش مبنی بر اینکه سبک‌های والدگری و مؤلفه‌های صبر مادران، پرخاشگری کودکان را پیش‌بینی می‌کند، از آزمون رگرسیون گام به گام استفاده شد. قبل از انجام آزمون

جدول ۳ پیش‌بینی پرخاشگری کودکان براساس سبک‌های والدگری و صبر مادران

| مدل       | SS         | df  | MS        | F      | p     | R     | R <sup>2</sup> |
|-----------|------------|-----|-----------|--------|-------|-------|----------------|
| رگرسیون   | ۱۹۸۸۸/۵۸۰  | ۱   | ۱۹۸۸۸/۵۸۰ | ۷۳/۸۲۶ | ۰/۰۰۱ |       |                |
| باقیمانده | ۱۰۸۲۹۷/۵۲۷ | ۴۰۲ | ۲۶۹/۳۹۷   |        |       | ۰/۳۹۴ | ۰/۱۵۵          |
| کل        | ۱۲۸۱۸۶/۱۰۶ | ۴۰۳ |           |        |       |       |                |

|       |        |           |     |            |           |                                       |
|-------|--------|-----------|-----|------------|-----------|---------------------------------------|
| ۰/۰۰۱ | ۵۱/۹۶۲ | ۱۳۱۹۱/۷۵۶ | ۲   | ۲۶۳۸۳/۵۱۲  | رگرسیون   | گام دوم                               |
| ۰/۲۰۶ | ۰/۴۵۴  | ۲۵۳/۸۷۲   | ۴۰۱ | ۱۰۱۸۰۲/۵۹۵ | باقیمانده | والدگری مقتدر، شکیبایی                |
|       |        |           | ۴۰۳ | ۱۲۸۱۸۶/۱۰۶ | کل        |                                       |
| ۰/۰۰۱ | ۳۹/۸۱۸ | ۹۸۲۵/۹۳۹  | ۳   | ۲۹۴۷۷/۸۱۷  | رگرسیون   | گام سوم                               |
| ۰/۲۳۰ | ۰/۴۸۰  |           | ۴۰۰ | ۹۸۷۰۸/۲۹۰  | باقیمانده | والدگری مقتدر، شکیبایی، والدگری مستبد |
|       |        |           | ۴۰۳ | ۱۲۸۱۸۶     | کل        |                                       |

شکیبایی مادران و والدگری مستبد در سه مرحله و به صورت مشترک می‌توانند ۰/۲۳ درصد از واریانس متغیر ملاک، یعنی پرخاشگری کودکان را پیش‌بینی کنند. مؤلفه‌های متعالی‌شدن، استقامت، رضایت، شکیبایی، درنگ و سبک والدگری سهل‌گیر قادر به پیش‌بینی پرخاشگری کودکان نبودند.

به منظور بررسی اینکه کدام یک از والدگری مقتدر، صبر مادران و والدگری مستبد پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری جهت پیش‌بینی پرخاشگری کودکان هستند، از ضریب رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

نتایج جدول ۳ نشان داد که والدگری مقتدر همبستگی بالا و معناداری با پرخاشگری کودکان دارد و با میزان F مشاهده شده ۷۳/۸۲۶ در مرحله اول وارد مدل می‌شود و به تنهایی می‌تواند ۰/۱۶ از واریانس پرخاشگری کودکان را پیش‌بینی کند. همچنین در مرحله دوم شکیبایی مادران با میزان F مشاهده شده ۵۱/۹۶۲ وارد معادله می‌شود و میزان قدرت پیش‌بینی به ۰/۲۱ درصد افزایش پیدا کرد. در مرحله سوم والدگری مستبد با میزان F مشاهده شده ۳۹/۸۱۸ وارد معادله شده و میزان قدرت پیش‌بینی به ۰/۲۳ درصد افزایش پیدا کرد. این به این معنا است که متغیرهای پیش‌بین، یعنی والدگری مقتدر،

جدول ۴ نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی پرخاشگری کودکان، از راه والدگری مقتدر، صبر مادران و والدگری مستبد

| گام | متغیرهای پیش‌بین | B      | BETA  | T      | Sig   |
|-----|------------------|--------|-------|--------|-------|
| ۱   | مقدار ثابت       | ۴۱/۲۲۰ |       | ۲۴/۹۷۰ | ۰/۰۰۱ |
|     | والدگری مقتدر    | ۱/۹۴۰  | ۰/۳۹۴ | ۸/۵۹۲  | ۰/۰۰۱ |
| ۲   | مقدار ثابت       | ۳۳/۸۱۸ |       | ۱۵/۵۸۳ | ۰/۰۰۱ |
|     | والدگری مقتدر    | ۱/۴۴۰  | ۰/۲۹۲ | ۵/۹۹۰  | ۰/۰۰۱ |
|     | شکیبایی          | ۰/۲۲۵  | ۰/۲۴۷ | ۵/۰۵۸  | ۰/۰۰۱ |
|     | مقدار ثابت       | ۳۰/۴۰۶ |       | ۱۲/۹۵۷ | ۰/۰۰۱ |
| ۳   | والدگری مقتدر    | ۰/۲۳۸  | ۰/۲۳۰ | ۴/۷۵۶  | ۰/۰۰۱ |
|     | شکیبایی          | ۱/۰۴۴  | ۰/۱۹۶ | ۳/۵۴۱  | ۰/۰۰۱ |
|     | والدگری مستبد    | ۰/۸۹۱  | ۰/۱۸۱ | ۳/۱۴۴  | ۰/۰۰۱ |

### بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای براساس سبک‌های والدگری و صبر مادران بود. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که در گام اول سبک والدگری مقتدرانه به طور معناداری پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای را پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج رضایی و همکاران (۱۳۹۹)، بیرامی و حسن‌زاده (۱۳۹۶)، محمد و همکاران (۲۰۲۱)، کروز-

برای تعیین سهم تفکیکی هریک از متغیرهای پیش‌بین والدگری مقتدر، شکیبایی و والدگری مستبد در پیش‌بینی پراکندگی متغیر ملاک پرخاشگری کودکان از ضریب بتا استفاده شده است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که والدگری مقتدر با ضریب بتای ۰/۲۳، شکیبایی با ضریب بتای ۰/۲۰ و والدگری مستبد با ضریب بتای ۰/۱۸ قادر هستند پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای را پیش‌بینی کنند.

آلانیز و همکاران (۲۰۱۸) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که والدین در این سبک فرزندپروری، کودکانشان را به‌وسیله ابراز کلامی و جسمانی حمایت می‌کنند، از کودکانشان با محبت و روابط نزدیک مراقبت می‌کنند و انتظارهای آنها با توانایی‌های کودکانشان تناسب دارد (پرامودیانی، ۲۰۲۰). والدین گرم و صمیمی فرزندان با اعتمادبه‌نفس پرورش می‌دهند و فرزندان برخوردار از اعتمادبه‌نفس به میزان بیشتری برای تعاملات اجتماعی داوطلب می‌شوند. وقتی که والدین در تربیت فرزندان خود از پرخاشگری و فشار استفاده نمی‌کنند بلکه با کودکان خود صحبت می‌کنند و درباره مسائل به توافق می‌رسند و به‌صورت کلی حامی فرزندان خود هستند؛ میزان رفتارهای اجتماعی آنها افزایش و مشکلات رفتاری آنها از جمله پرخاشگری کاهش پیدا می‌کند (اصغری‌پور و زربخش بحری، ۱۳۹۸). همچنین عنصر اساسی در رشد و پرورش کودک توانایی والدین در اعمال اصول و قوانین تربیتی با گرمی و محبت و به روش منطقی است، بنابراین فرزندان در چنین فضایی به دلیل وجود نظارت و کنترل مناسب بر رفتارهای آنها می‌آموزند به حقوق یکدیگر احترام بگذارند و پرخاشگری و خشونت کمتری در رفتارهای خود داشته باشند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۹). به عبارت دیگر، اعمال مهرورزی و انضباط مناسب و شایسته به‌وسیله والدین در این سبک والدگری، در طول سال‌ها، به ایجاد روابط مثبت و سازنده بین والدین و کودکان منتهی می‌شود که کودکان را از درگیر شدن در رفتارهای پرخاشگرانه باز می‌دارد (بیرامی و حسن‌زاده، ۱۳۹۶). به این صورت که سبک والدگری مقتدرانه باعث رشد خودتنظیمی مؤثر هیجانات و رفتار، افزایش عزت نفس و رفتار اجتماعی شایسته و درونی کردن ارزش‌های والدین و همچنین رشد جنبه‌های عاطفی، اجتماعی و رفتاری می‌شود و درنهایت این مهارت و توانایی‌ها، مقاومت کودکان را

در برابر خشم و پرخاشگری تقویت می‌کند (محمد و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین والدین دارای سبک مقتدرانه با استفاده از کنترل رفتار فرزندان و نظارت بر رفتار آنها، شیوه‌های صحیح رفتار اجتماعی را به آنان می‌آموزند و با حمایت عاطفی بالا سعی می‌کنند. در مواقعی که فرزندان در یک موقعیت اجتماعی چالش‌برانگیز قرار می‌گیرند یا نیازمند کمک می‌باشند و یا مواقعی که درمانده می‌شوند، با درک کردن احساسات و عواطف آنها و پذیرش آنان، نه تنها احساسات منفی آنان را کاهش داده، بلکه با ترکیب پاسخی عقلانی و عاطفی، شیوه صحیح برخورد در این موقعیت‌ها را به فرزندان خویش آموزش دهند و این فرزندان نیز در موقعیت‌های اجتماعی از غلبه اجتماعی و پرخاشگری اجتناب ورزند (درخشان، پناهی‌نسب و احمدی، ۱۴۰۰).

نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد که در گام دوم مؤلفه شکیبایی صبر به‌طور معناداری پرخاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای را پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج صادق‌زاده و همکاران (۱۳۹۸)، صادق‌زاده، بهزادی و خرمایی (۱۳۹۹)، شکوفه‌فرد و خرمایی (۱۳۹۱)، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت شکیبایی به معنای تحمل ناملایمات، بردباری و تحمل مصائب و تاب‌آوری در سختی‌ها است. این معانی با آنچه در تعریف پرخاشگری آمده است؛ یعنی قصد و نیت آنی برای آسیب‌رساندن به فرد یا شیء دیگر به علت عدم تحمل ناکامی و خشم، در تضاد قرار دارد (شکوفه‌فرد و خرمایی، ۱۳۹۱). انسان شکیب با شناخت احساسات آنی و زیان‌بار خود، سختی ناکامی‌ها و یا ناراحتی‌های برخاسته از روابط بین‌فردی را تحمل می‌کند و اثر مستقیم آن بر پرخاشگری کودک می‌تواند از نوعی الگوسازی در به‌تأخیرانداختن پاسخ‌ها توسط کودک خبر دهد. چراکه فرد شکیب با توانمندی صبر خویش قادر خواهد بود در زمان مناسب راه‌حل سازنده‌ای



برای مقابله با خشم خودش پیدا کند (صادق‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸). در نتیجه فرزند چنین مادری، توانمندی وی در به تأخیر انداختن پاسخ‌ها را الگو قرار داده و در بروز پاسخ‌های پر خاشگرانه به موقعیت‌های پرچالش، از اصل تأخیر و ایجاد مکث استفاده می‌کند. از سوی دیگر مادر برخورداری از ویژگی صبر در مقابل بازی گوشی‌های کودک و میل به تلافی و تنبیه، مقاومت می‌ورزد و از نمایش رفتارهای انتقام‌جویانه پرهیز می‌کند که این نحوه تعامل مادر، کودک را از واکنش‌های مقابله به مثلی همچون پر خاشگری دور می‌سازد (خرمایی و فرمانی، ۱۳۹۳). در واقع هر چقدر صبر مادر بیشتر باشد؛ یعنی فرد از احساس تحمل و رضایت، مداومت در امور بدون ناامیدی و نوعی تسلط بر امیال خود (همچون عصبانیت و تمایل به نابودی) برخوردار باشد، کمتر در معرض تفکر خصومت به معنای ذهنی‌سازی غضب و احساس خشم به عنوان جنبه هیجانی آن قرار می‌گیرد و در نتیجه، رفتار پر خاشگرانه کلامی و بدنی کمتری تجربه می‌کند (شکوفه‌فرد و خرمایی، ۱۳۹۱) و فرزندان چنین مادرانی نیز با مشاهده و الگوگیری به‌طور طبیعی رفتارهای پر خاشگرانه کمتری از خود نشان می‌دهند.

نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام همچنین نشان داد که در گام سوم سبک والدگری مستبدانه به‌طور معناداری پر خاشگری کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای را پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج رضایی و همکاران (۱۳۹۹)، بیرامی و حسن‌زاده (۱۳۹۶)، محمد و همکاران (۲۰۲۱)، هاسکینز (۲۰۱۴) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که والدین مستبد به پیروی کردن و کنترل تأکید کرده و در عین حال بسیار سخت‌گیر و مقرراتی هستند و از روش‌های تنبیهی زیاد استفاده می‌کنند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۹) و با در نظر داشتن این نکته که پر خاشگری به دنبال محرک خصمانه نمود پیدا می‌کند و منتج از ناکامی بوده، می‌توان بیان کرد

که والدین دارای سبک مستبدانه که اعتقاد دارند فرزندان آنها باید بدون هیچ سؤال و بحثی قوانین را قبول کند و با آنها وارد بحث و مذاکره نمی‌شوند، زمینه بروز ناکامی‌های گسترده و در پی آن رفتار پر خاشگرانه را فراهم می‌سازند (هاسکینز، ۲۰۱۴). آزار و اذیت احساسی و روانی که توسط والدین در این سبک فرزندپروری اعمال می‌شود از جمله تحقیر و طرد کردن تأثیر به‌مراتب بدتری نسبت به خشونت جسمانی بر جای می‌گذارد، چون به کودک می‌آموزد که هیچ ارزشی ندارد و اعتماد به خود او را به شدت پایین می‌آورد و کودک برای فرار از این احساس و نشان‌داد قدرت خود، رفتار پر خاشگرانه بیشتری را نشان می‌دهد (بهروزی، فرزادی و فرامری، ۱۳۹۵). همچنین براساس نظر برگ، لوبر، لیهی و راتهوز (۲۰۰۵)، والدین و کودکان در این سبک فرزندپروری در یک چرخه دو طرفه تخریب‌کننده گیر می‌افتند به این صورت که رفتار توأم با لجبازی و کینه‌توزی کودکان، سبب افزایش حس تنبیه‌گری و مجازات در والدین شده و خشونت بیشتری را به‌خصوص، تحقیر و طرد کردن نسبت به این کودکان اعمال می‌کنند. از سوی دیگر والدین دارای سبک مستبدانه در مورد هر چیزی برای کودک تصمیم‌گیری می‌کنند و علاوه بر داشتن توقعات بیش از حد و دریغ محبت در ارتباطات کلامی، به کنترل روان‌شناختی کودک نیز می‌پردازند که به موجب آن در ابراز کلامی، فردیت و دلبستگی کودک به والدین دخالت کرده و در آنها دخل و تصرف می‌کنند (بیرامی و حسن‌زاده، ۱۳۹۶). کودکانی که در معرض کنترل روان‌شناختی قرار می‌گیرند، مشکلات سازگاری نشان می‌دهند که رفتارهای پر خاشگرانه، کناره‌گیری و سرپیچی را شامل می‌شود. به عبارت دیگر زمانی که در سبک فرزندپروری والدین، مهرورزی اندک با خشونت و انضباط ناهمسان و متناقض همراه شود، عواقب آن خود را به‌صورت رفتارهای برون‌ریزی‌شده مانند

- Aloia, L. S., & Warren, R. (2019). Quality parent-child relationships: The role of parenting style and online relational maintenance behaviors. *Communication Reports*, 0(00): 1-14. DOI:10.1080/08934215.2019.1582682
- Arias, V.B., Aguayo, V., Navas, P. (2021). Validity of DSM-5 Oppositional Defiant Disorder Symptoms in Children with Intellectual Disability. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18, 1977. DOI:10.3390/ijerph18041977
- Asgharpour Z, Zarbakhsh Bahri, M. (2019). Parenting Styles and Bullying: The Mediating Role of Parental Psychological Aggression and Physical Punishment. *Quarterly Journal of Family and Research*, 16 (2):27-46. URL: <http://qjfr.ir/article-1-1096-fa.html> [In Persian]
- Barton, A. L., & Hirsch, J. K. (2016). Permissive parenting and mental health in college students: Mediating effects of academic entitlement. *Journal of American College Health*. 64(1): 1-8. DOI:10.1080/07448481.2015.1060597
- Bayrami, M., Hassanzadeh, S. (2018). Predicting Oppositional Defiant Disorder (ODD) Based on Parenting Styles. *Journal of Modern Psychological Research*, 12(48), 197-204. [https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article\\_7217.html?lang\\_fa](https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article_7217.html?lang_fa) [In Persian]
- Behroozy N, Farzadi F, Faramarzi H. (2016). Investigating the Causal Relationship of Parents' Physical and Emotional Violence with Anger Management and Aggressive Behavior of Children with Oppositional Defiant Disorder Mediated by Parent-Child Relationship and Empathy. *Journal of Child Mental Health*, 3 (3):43-58. URL: <http://childmentalhealth.ir/article-1-139-fa.html> [In Persian]
- Burke, J.D., Loeber, R., Lahey, B.B., Rathouz, P.J. (2005). Developmental transitions among affective and behavioral disorders in adolescent boys. *J Child Psychol Psychiatry*, 46 (11): 1200-1210. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2005.00422.x>
- Chen, X., Lu, J., Ran, H., Che, Y., Fang, D., Chen, L., ... & Xiao, Y. (2022). Resilience mediates parenting style associated school bullying victimization in Chinese children and adolescents. *BMC Public Health*, 22(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-14746-w>
- Cowan, P. A., Cowan, C. P., & Heming, G. (1995). Manual for the Child Adaptive Behavior Inventory (CABI). *Unpublished manuscript, University of California, Berkeley*.
- Cruz-Alaniz, Y., Bonillo Martin, A., & Jané Ballabriga, M. C. (2018). Mother's and Father's Executive Functions, Parenting Styles, and Oppositional Defiant Disorder Symptoms: a Relational Model. *Universitas Psychologica*. 17(2): 1-10. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6468962>

پرخاشگری نشان خواهد داد (مروگ و ویندل، ۲۰۰۹).

شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع دردسترس بود، از این رو تعمیم یافته‌های آن باید با احتیاط صورت گیرد. انتخاب نمونه تصادفی می‌تواند متغیرهای مداخله‌گر تأثیرگذار در پژوهش را به میزان بیشتری کنترل کند. با توجه به تمرکز این پژوهش روی نمونه مادران کودکان دارای اختلال نافرمانی مقابله‌ای، توصیه می‌شود پژوهش‌های آتی با مشارکت نمونه‌ای وسیع‌تر از هر دو والد انجام شود.

ملاحظه‌های اخلاقی: در این پژوهش موازین اخلاقی شامل رضایت‌گرفتن آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین، در تکمیل پرسشنامه‌ها، ضمن تأکید به پاسخ دادن به تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد ارائه اطلاعات فردی خود مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعاتشان محرمانه می‌ماند، و در عمل نیز این امر کاملاً رعایت گردید.

#### پی‌نوشت‌ها

1. Oppositional defiant disorder
2. Aggression
3. Authoritative
4. Authoritarian
5. Permissive
6. Patience Scale
7. Child adaptive behavior inventory (CABI)
8. Baumrind's Parenting Styles Questionnaire (PSQ)
9. Child Behavior Checklist- Parent's Report Form
10. Durbin Watson
11. Tolerance
12. Variance Inflation Factor

#### References

- Achenback, T. M., & Rescorla, L. A. (2001). Manual for the ASEBA school-age forms & profiles. Burlington: Research Center for Children, Youth & Families. [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjtLaadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1855203](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjtLaadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1855203)
- Aghayousefi, A. R., Tarkhan, M., & Farmani, A. (2017). The Role of the Big Five Factors of Personality in Predicting Cognitive Emotion Regulation Strategies with the Mediating Role of Patience Components. *Clinical Psychology Studies*, 7(26), 43-64. doi: <https://doi.org/10.22054/jcps.2017.7391> [In Persian]

- Derakhshan, M., panahinasab, S., & Ahmadi, H. (2021). Investigating the Relationship between Parenting and Aggression Methods: The Role Mediation of social domination and Social Attention. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 12(47), 191-204. doi: [10.30495/jzv.2021.24835.3227](https://doi.org/10.30495/jzv.2021.24835.3227) [In Persian]
- Eskander, N. (2020). The Psychosocial Outcome of Conduct and Oppositional Defiant Disorder in Children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Cureus*, 12(8): e9521. doi: [10.7759/cureus.9521](https://doi.org/10.7759/cureus.9521)
- Fakur F, Sahebdel H, Ebrahimpur M. (2022). The effectiveness of motivational psychotherapy-based parenting package on aggression in boys with Oppositional defiant disorder. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*, 10 (2) :73-84. URL: <http://ijpn.ir/article-1-1990-fa.html> [In Persian]
- Farazmand, M., Aghapour, M. (2020). Effectiveness of Cognitive Emotional Training on Psychological Capitals in the Students with Oppositional Defiant Disorder (ODD). *Social Behavior Research & Health (SBRH)*, 4(1): 497-505. DOI:[10.18502/sbrh.v4i1.2829](https://doi.org/10.18502/sbrh.v4i1.2829)
- Fooladvand, M., Nadi, M.A., Abedi, A., Sajjadian, I. (2021). Parenting styles for children with oppositional defiant disorder: Scope review. *J Edu Health Promot.* 10:21. doi: [10.4103/jehp.jehp.566.19](https://doi.org/10.4103/jehp.jehp.566.19)
- Gayathri, H. S., Dixit, S., & Verma, A. (2022). Factors associated with patience and aggression amongst the religious tourists in India. *International Journal of Tourism Policy*, 12(1), 84-106. <https://doi.org/10.1504/IJTP.2022.121910>
- Ghosh, A., Ray, A., Basu, A. (2017). Oppositional defiant disorder: Current insight. *Psychol. Res. Behav. Manag.*, 10: 353-367. doi: [10.2147/PRBM.S120582](https://doi.org/10.2147/PRBM.S120582)
- Halldorsdottir, T., Fraire, M. G., Drabick, D. A., & Ollendick, T. H. (2023). Co-Occurring Conduct Problems and Anxiety: Implications for the Functioning and Treatment of Youth with Oppositional Defiant Disorder. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 3405. doi: [10.3390/ijerph20043405](https://doi.org/10.3390/ijerph20043405)
- Hasanah, N., Sogito, S. (2020). Analisis Pola Asuh Orang Tua terhadap Keterlambatan Bicara pada Anak Usia Dini. *Jurnal Obsesi Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*.4(2):913. DOI: [10.31004/obsesi.v4i2.456](https://doi.org/10.31004/obsesi.v4i2.456)
- He, T., Meza, J., Ding, W., Hinshaw, S. P., Zhou, Q., Akram, U., & Lin, X. (2023). Contributions of Multilevel Family Factors to Emotional and Behavioral Problems among Children with Oppositional Defiant Disorder in China. *Behavioral Sciences*, 13(2), 113. doi: [10.3390/bs13020113](https://doi.org/10.3390/bs13020113)
- Jones, S. H. (2018). Oppositional Defiant Disorder: An Overview and Strategies for Educators. *General Music Today*, 31(2), 12-16. <https://doi.org/10.1177/10483713177083>
- Khani R, Haghayegh S A. (2019). Comparison of Empathy and Emotional Facial Recognition among Children Diagnosed with Conduct Disorder and Oppositional Defiant Disorder. *Journal of Exceptional Children*, 18 (4) :117-128. URL: <http://joec.ir/article-1-893-fa.html> [In Persian]
- Khormaei, F., & Farmani, A. (2015). Surveying the Role of Big Five Personality Factors in Prediction of Patience and Its Components in Students. *Clinical Psychology and Personality*, 12(2), 11-24. doi: [20.1001.1.23452188.1393.12.2.2.7](https://doi.org/10.1001.1.23452188.1393.12.2.2.7) [In Persian]
- Khormaei, F., Farmani, A., & Soltani, E. (2014). The Patience Scale: Instrument Development and Estimates of Psychometric Properties. *Quarterly of Educational Measurement*, 5(17), 83-99. doi: [10.22054/jem.2015.324](https://doi.org/10.22054/jem.2015.324) [In Persian]
- Kokotović, K. O., Pšunder, M., & Kirbiš, A. (2022). Cannabis Use and Parenting Practices among Young People: The Impact of Parenting Styles, Parental Cannabis-Specific Rules, and Parental Cannabis Use. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(13), 8080. DOI: [10.3390/ijerph19138080](https://doi.org/10.3390/ijerph19138080)
- Lau, E. Y. H., & Power, T. G. (2019). Coparenting, Parenting Stress, and Authoritative Parenting among Hong Kong Chinese Mothers and Fathers. *Parenting*, 1-10. DOI: [10.1080/15295192.2019.1694831](https://doi.org/10.1080/15295192.2019.1694831)
- Lin, X., Li, L., Chi, P., Wang, Z., Heath, M.A., Du, H., et al. (2016). Child maltreatment and interpersonal relationship among Chinese children with oppositional defiant disorder. *Child Abuse & Neglect*, 51:192-202. DOI:[10.1016/j.chiabu.2015.10.013](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.013)
- Liu, M.C., Chang, J.C. & Lee, CS. (2021). Interactive association of maternal education and peer relationship with oppositional defiant disorder: an observational study. *BMC Psychiatry*, 21, 160. <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03157-7>
- Luo, S., Liu, Y., & Zhang, D. (2019). Socioeconomic status and young children's problem behaviours – mediating effects of parenting style and psychological suzhi. *Early Child Development and Care*. 0(0): 1-11. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1608196>
- Minaee A. A. (2006). Confirmatory Factor Analysis of Teacher's Report Form (TRF). *Journal of Exceptional Children*, 6 (3) :769-786. URL: <http://joec.ir/article-1-402-fa.html> [In Persian]

- Minaei, A., & Nikzad, S. (2017). Factor Structure and Validity of the Persian Version of Baumrind Parenting Style Inventory. *Journal of Family Research*, 13(1), 91-108. [https://jfr.sbu.ac.ir/article\\_97546.html](https://jfr.sbu.ac.ir/article_97546.html) [In Persian]
- Mohammadi, M.R., Salmanian, M., Hooshyari, Z., Shakiba, A., Alavi, S.S., Ahmadi, A., et al. (2020). Lifetime prevalence, sociodemographic predictors, and comorbidities of oppositional defiant disorder: the National Epidemiology of Iranian Child and Adolescent Psychiatric Disorders (IRCAPDs). *Braz J Psychiatry*, 42:162-167. doi: 10.1590/1516-4446-2019-0416
- Moharramzadeh S, Taher M, Aghae H, HosseinKhanzadeh A A. (2022). Effectiveness of Anger Management and Parenting Training on Inhibiting the Response of Students with Oppositional Defiant Disorder. *Journal of Exceptional Children*, 22 (4):117-130. URL: <http://joec.ir/article-1-1653-fa.html> [In Persian]
- Mrug, S., Windle, M. (2009). Moderators of Negative Peer Influence on Early Adolescent Externalizing Behaviors Individual Behavior, Parenting and School Connectedness, *Journal of Early Adolescence*, 29: 518-540. <https://doi.org/10.1177/027243160832447>
- Muhammad, N., Rathi, S. R., Baroi, B., Islam, J.(2021). PARENTING STYLE AND AGGRESSIVE BEHAVIOR AMONG HIGH SCHOOL CHILDREN. *Jagannath University Journal of Life and Earth Sciences*, 6(2): 123-134. [https://jnu.ac.bd/journal/assets/pdf/6\\_2\\_320](https://jnu.ac.bd/journal/assets/pdf/6_2_320)
- Muñoz, J. M., Braza, P., Carreras, R., Braza, F., Azurmendi, A., Pascual-Sagastizábal, E., Cardas, J., & Sánchez-Martín, J. R. (2017). Daycare center attendance buffers the effects of maternal authoritarian parenting style on physical aggression in children. *Frontiers in Psychology*, 8(MAR): 1-7. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.00391
- Osa, N. d. I., Penelo, E., Navarro, J., Trepát, E., Domènech, J. M., & Ezpeleta, L. (2018). Oppositional Defiant Disorder dimensions and aggression: The moderating role of hostile bias and sex. *Psicothema*, 30(3): 264-269. DOI:10.7334/psicothema2017.363
- Pramudyani, A. V. R. (2020). The Effect of Parenting Styles for Children's Behaviour on Using Gadget at Revolution Industry. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 5(1), 51. DOI: 10.31004/obsesi.v5i1.520
- Ren, H., Cheah, C. S. L., Sang, B., & Liu, J. (2019). Maternal attribution and Chinese immigrant children's social skills: The mediating role of authoritative parenting practices. *Parenting Science and Practice*, 1-11. DOI:10.1080/15295192.2019.1694834
- Rezaee, A., Dehghani, M., & Heidari, M. (2020). The distinction between reactive and proactive aggression in adolescent based on perceived parenting style. *Journal of Family Research*, 16(3), 359-375. [https://jfr.sbu.ac.ir/article\\_97830.html?lang=en](https://jfr.sbu.ac.ir/article_97830.html?lang=en) [In Persian]
- Sadeghzadeh, M., Behzadi, F., & Khormaei, F. (2020). Mother's Patience Components and Child Abuse Potential: The Mediation Role of Emotional Dysregulation, *Journal of Developmental Psychology*, 16(63), 311-320. [https://jip.stb.iau.ir/article\\_672318.html?lang=en](https://jip.stb.iau.ir/article_672318.html?lang=en) [In Persian]
- Sadeghzadeh, M., Shameli, L., Khormaei, F. (2019). Mother Patience and Child Aggression: The Mediating Role of Parenting Stress. *Studies in Learning & Instruction*, 11(1), 92-107. doi: 10.22099/JSLI.2019.5338 [In Persian]
- Sartippi, Z., Sohrabi, F., Pasandideh, A. (2016). The efficacy of patience training based on the patience component of the Islamic model of Happiness on well-being of housewives. *Journal of Islamic Psychology*, 2(4), 45-69. [http://psychology.righ.ac.ir/article\\_12536.html?lang=en](http://psychology.righ.ac.ir/article_12536.html?lang=en) [In Persian]
- Schnitker, S. A., Ro, D. B., Foster, J. D., Abernethy, A. D., Currier, J. M., vanOyen Witvliet, C., Carter, J. (2019). Patient patients: Increased patience associated with decreased depressive symptoms in psychiatric treatment. *The Journal of Positive Psychology*, 1-14. DOI:10.1080/17439760.2019.1610482
- Shkoufeh Fard, Sh., Kharmaei, F. (2012). Patience and investigating the predictive role of its components in students' aggression. *Ravanshenasi va Din*, 5(2), 99-112. <http://ravanshenasi.nashriyat.ir/node/185> [In Persian]
- Vetter, N. C., Backhausen, L. L., Buse, J., Roessner, V., & Smolka, M. N. (2020). Altered brain morphology in boys with attention deficit hyperactivity disorder with and without comorbid conduct disorder/oppositional defiant disorder. *Human Brain Mapping*, 41(4), 973-983. DOI:10.1002/hbm.24853
- Warsah, I., Uyun, M., Daheri, M., Sutarto, S., Nashori, F., Morganna, R. (2021). Parenting Styles in Dealing with Children's Online Gaming Routines. *Ilkogretim Online - Elementary Education Online*, 20 (2): 44-53. doi: 10.17051/ilkonline.2021.02.08
- Yosefshahir N, Azmodeh M, Vahedi S, Livarjani S. (2021). Comparison of the effectiveness of parent-child story therapy and play therapy on aggression and social fear in children with symptoms of coping disobedience disorder. *Rooyesh*, 9 (11):13-24. URL: <http://frooyesh.ir/article-1-2261-fa.html> [In Persian]